

Edmund Fuglewicz, Stanisław Fuglewicz

WYSTĘPOWANIE CHRONIONYCH GATUNKÓW MOTYLI NA ZIEMI LUBUSKIEJ

OCCURENCE OF PRESERVED BY LAW BUTTERFLY SPECIES IN LUBUSIAN LAND

Obecnie ochronie gatunkowej podlega w Polsce 7 gatunków motyli (Rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 30 grudnia 1985 r.). Są to: niepylak apollo *Parnassius apollo*, niepylak mnemosyna *Parnassius mnemosyne*, paź królowej *Papilio machaon*, paź żeglarz *Iphiclides podalirius* z rodziny *Papilionidae*; mieniak tęczowiec *Apatura iris*, mieniak stróżnik *Apatura ilia* z rodziny *Nymphalidae* i zmierzchnica trupia główka *Acherontia atropos* z rodziny *Sphingidae*.

W czasie ponad dwudziestoletnich badań nad motylami Ziemi Lubuskiej udało się nam stwierdzić występowanie czterech spośród wymienionych gatunków motyli.

Iphiclides podalirius — gatunek w Polsce bardzo rzadki i w szybkim tempie ginący. Do lat czterdziestych bieżącego stulecia dość liczny, zaczął zanikać równolegle ze wzrostem intensyfikacji gospodarki rolnej. Na Dolnym i Górnym Śląsku zanikał już na początku obecnego stulecia (Dąbrowski, Krzywicki 1982). Wśród przyczyn ginięcia tego motyla wymienia się: chemizację rolnictwa, likwidację miedz i dróg śródpolnych, wypalanie krzewów tarniny (na których żeruje gąsienica), wypalanie traw, intensywny wypas bydła i owiec (Bielewicz 1967, Skalski 1976). Na obszarze Ziemi Lubuskiej do 1945 r. wymieniany z szeregu stanowisk, m. in. okolic Żagania, Leszna Górnego, Szprotawy, Kożuchowa (Wolf 1927). Po 1945 r. z tego terenu

nie podawany. Stanowisko tego motyla stwierdziliśmy w okolicach Leszna Górnego (gmina Szprotawa), gdzie obserwowany był corocznie w maju, w latach 1984—1991. Jednego motyla obserwowaliśmy także w okolicach Kożuchowa w końcu maja 1983 r.

Papilio machaon — gatunek występujący w całym kraju, jednak ze względu na niszczenie biotopów, w których żyje, liczebność jego maleje. Szczególnie szybko zanika w ostatnim czasie. Gąsienica żeruje na różnych roślinach baldaszkowatych. Wśród głównych przyczyn zanikania tego gatunku wymienia się wypalanie i niszczenie roślinności poboczy dróg i torów kolejowych oraz likwidowanie polan leśnych (Dąbrowski, Krzywicki 1982). Na Ziemi Lubuskiej obserwowany przez nas na różnych stanowiskach, m. in. w okolicach Kożuchowa, Konotopu, Bojadeł, Zielonej Góry, jednak nieliczny.

Apatura ilia — rozsiedlony w całym kraju, z wyjątkiem Tatr i wschodniej części Pojezierza Pomorskiego. Występuje w lasach liściastych i mieszanych, głównie wzdłuż dróg leśnych. Spotykany też na skaleczonych drzewach z wyciekającym sokiem. Motyl lata pod koniec czerwca i w lipcu. Pojedyncze okazy można spotkać jeszcze w sierpniu. Gąsienica żeruje na iwie, wierzbie szarej i osice. Najważniejszą przyczyną zanikania gatunku jest niszczenie roślin żywicielskich (przez wyrąb) i nie uwzględnianie ich przy odnowie lasu (Dąbrowski, Krzywicki 1982). Przez nas obserwowany między innymi koło Kożuchowa, Leszna Górnego, Mirocina Górnego (gm. Kożuchów) i Urzutów (gm. Nowogród Bobrzański).

Apatura iris — występuje lokalnie w całym kraju. Lata w tym samym czasie i podobnych biotopach jak *A. ilia*, jest jednak rzadszy od poprzedniego gatunku. Obserwowaliśmy go na tych samych stanowiskach co gatunek poprzedni.

Istnieje możliwość występowania na Ziemi Lubuskiej jeszcze jednego gatunku chronionego — zmierzchnicy trupiej główki *Acherontia atropos*. Jest to gatunek sporadycznie zalatujący do

Polski z Europy Południowej. Przed 1945 r. podawany jako niezadki (Wolf 1928). Przez nas dotychczas nie obserwowany.

LITERATURA

- BIELEWICZ M., 1967. Przyczyny zaniku w Polsce pazia żeglarza. Chroń. Przyr. Ojcz. 23, 2: 21—29.
- DĄBROWSKI J. S., KRZYWICKI M., 1982. Ginące i zagrożone gatunki motyli (*Lepidoptera*) w faunie Polski. PWN, Warszawa—Kraków. ss. 171.
- SKALSKI A., 1975. Uwagi o zmianach w lepidopterofaunie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i terenów przyległych. W: Entomologia a ochrona środowiska. PWN, Warszawa. ss. 27—33.
- WOLF P., 1927. Die Grossschmetterlinge Schlesiens. 1. Teil. Breslau, ss. XIX+60.
- WOLF P., 1928. Die Grossschmetterlinge Schlesiens. 2. Teil. Breslau, ss. 61—161.

Summary

As a result of over 20 year studies on butterflies of Lubusian Land, the occurrence of four from the seven butterfly species under strict protection in Poland has been found. At few localities in the southern part of the region the following species were observed: *Iphiclides podalirius*, *Papilio machaon*, *Apatura ilia*, and *Apatura iris*.

Adres autorów:
ul. Wolności 21/2
67-120 Koźuchów